

een betere aansluiting tussen school en beroep. Sleutelwoorden zijn onder andere contextrijk, competentiegericht en werken met prestaties.

In dit onderwijsmodel werken leerlingen aan prestaties, concrete en realistische opdrachten die direct uit de beroepssituaties zijn af te leiden. Het leren betreft zowel het resultaat, als het proces. En juist die procesmatige kant doet een groot beroep op taalvaardigheden als verslaglegging van het leerproces, het plannen van de werkzaamheden, het overleggen met elkaar. Deze vaardigheden zijn geïntegreerd in het werken met de prestaties.

De taalproblemen waar leerlingen op stuiten worden direct door de begeleidend docent gesignaleerd en komen aan de orde in de zogenaamde 'stamgroepen', waarin themavakken worden aangeboden, die ondersteuning bieden voor het werken met prestaties. Soms worden deze themavakken ook in de vorm van miniprestaties uitgewerkt. Daarnaast werken leerlingen individueel en zelfstandig met computerprogramma's om tekorten op het gebied van grammatica en spelling weg te werken.

Het onderwijs bij MTS+ is zo ingericht, dat er een groot beroep wordt gedaan op de taalvaardigheid van leerlingen. Taal moet dus een wezenlijk onderdeel zijn van de opleiding. Nog niet alle docenten zijn zich hiervan bewust of kunnen hiermee omgaan. Ook aan hen worden steeds meer 'talige' eisen gesteld: zij moeten zich bewust worden van de taalcompetenties die nodig zijn voor het leren van het beroep en instrumenten aangereikt krijgen om leerlingen feedback te geven. Daarnaast zou er een leerlijn Nederlands voor de opleidingen mbo-techniek moeten worden ontwikkeld gekoppeld aan competentiegericht leren, zodat de verbetering van de taalvaardigheid van de leerlingen nog meer kans krijgt.

Tot slot

De drie beschreven aanpakken zijn verschillende 'oplossingen' die naar hetzelfde doel moeten leiden: de leerlingen een realistische kans bieden om hun opleiding succesvol te doorlopen en hen zo goed mogelijk voorbereiden op hun beroep. Het is nog te vroeg om het resultaat van de verschillende aanpakken te kunnen vergelijken. Het zou informatief zijn deze drie aanpakken de komende jaren op de voet te volgen om te zien wat de effecten zijn op de taalvaardigheid van de leerlingen en om er dan na verloop van tijd over te rapporteren. ■

* Werkzaam sinds eind jaren zeventig in en voor het onderwijs, in ROC's (en voorlopers) en in bedrijven. Sinds 2001 als zelfstandig opleidingsadviseur. Doet onderzoek en begeleidt onderwijsvernieuingsprojecten in de Educatie en in de mbo's. Studeerde Nederlands en sociologie.

TEGEN DE STROOM IN

Het intrekken van de subsidie per 1 september 2004 voor OALT (Onderwijs in Allochtone Levende Talen) onderwijs, heeft ook voor het voortgezet onderwijs consequenties. Toch zijn er scholen die tegen de stroom in durven te gaan. Zo ook de St. Gerardus Majella Mavo in Utrecht. Menno Eekman sprak met directeur Ton van Vught en met Tom Duindam, docent Turks op die school, over hun beweegredenen.

Aansluitend op het interview een bijdrage van Ömer Konak waarin hij de geschiedenis van het onderwijs in allochtone talen schetst, bezwaar aantekent tegen de genomen beslissing en tot slot met voorstellen komt om het goede van OALT te behouden.

Op de linker foto Tom Duindam; rechts leerlingen van de Gerardus Majella-mavo.
Foto's: Tom Duindam.

Turks op een Utrechtse vmbo-school

Menno Eekman

Met ingang van dit schooljaar kunnen leerlingen van de St. Gerardus Majella Mavo, een Utrechtse school voor vmbo, het vak Turks kiezen. Dat is opmerkelijk, want de trend is juist dat scholen ophouden met het geven van Arabisch en Turks. Dit heeft te maken met het feit dat de regering geen geld meer wil geven voor het Onderwijs in Allochtone Levende Talen (OALT) op de basisschool. Wat weinig mensen wisten, is dat een deel van het OALT-budget naar scholen voor voortgezet onderwijs ging, die daarmee het onderwijs in Arabisch of Turks als moderne vreemde taal financierden. Veel scholen streken die subsidie op en besteedden vervolgens het geld aan andere dingen dan aan Arabisch of Turks taalonderwijs, terwijl het geld daar wel voor bestemd was. Scholen hebben per jaar ten behoeve van ongeveer 8000 leerlingen subsidie aangevraagd voor Arabisch en Turks, terwijl er slechts enkele honderden examenkandidaten waren op zo'n 30 scholen waar deze talen als mvt werden onderwezen. Nu

deze subsidie is weggefallen, zijn er scholen die hebben besloten om Arabisch of Turks als moderne vreemde taal niet meer aan te bieden. Ton van Vught is directeur van de St. Gerardus Majella Mavo, Tom Duindam is op deze zelfde school docent Turks.

Waarom heeft u besloten om op uw school Turks in te voeren?
TvV Om een aantal redenen. Ten eerste zitten er in de vierde klas 15 leerlingen die eerder Turkse les hebben gehad op het Niels Stensen College en het Thorbecke Lyceum. Zoals bekend hebben deze scholen hun deuren gesloten. De betreffende leerlingen zijn vervolgens hier gekomen, maar konden hier geen Turks volgen. Toch willen ze graag examen doen in het vak. Ten tweede vind ik dat Turks en Arabisch volwaardige moderne vreemde talen zijn, die iedere leerling kan kiezen. Kennismaken met een andere taal betekent kennis maken met een andere cultuur. Ten derde is er een economische reden: Turkije is toekomstig EU-lid en de Arabische markt is enorm groot. Bij het ROC afdeling toerisme beginnen ze nu ook belangstelling te krijgen voor Turks.

Hoe worden de lessen Turks betaald, nu er geen geld meer beschikbaar is vanuit het ministerie?

TvW Een kwestie van sparen en prioriteiten stellen. Maar ik vind wel dat scholen die nieuwe schooltalen gaan invoeren daar extra ondersteuning voor moeten krijgen. Bijvoorbeeld op grond van afgenomen examens.

Hoe is het nieuws ontvangen door de leerlingen?

TvW Ze zijn enthousiast. Andere leerlingen vragen wanneer zij nu ook Turks krijgen, of wanneer er Arabisch gegeven zal worden.

Wat antwoordt u dan?

TvW Volgend jaar gaan alle brugklassers verplicht kennis maken met Turks, zoals dat ook gebeurt met Frans en Duits. Daarna kunnen ze beslissen of ze Turks als examenvak gaan volgen. Arabisch ga ik ook invoeren, liefst in samenwerking met een andere vo-school, bij voorkeur een categoriaal gymnasium. Arabisch als klassieke taal zou een uitdaging moeten zijn voor gymnasia. Arabisch en Turks moeten uit het verdomhoekje van de allochtone talen met alle vooroordelen die daarbij horen.

U heeft een Nederlandstalige docent Turks aangenomen. Waarom geen moedertaalspreker?

TvW Tot nu toe werden Turks en Arabisch op scholen in Nederland altijd gegeven door native speakers. Daar is natuurlijk niets tegen, zij kunnen dat heel goed. Ik wilde laten zien dat deze talen ook door Nederlandse docenten gegeven kunnen worden. Op die manier is er geen onderscheid meer tussen Arabisch/Turks en de andere vreemde talen. Voor de leerlingen was het een eye-opener dat een Nederlandse docent Turks kan geven.

Hoe is het om als Nederlandse docent Turks te geven aan kinderen met een Turkse achtergrond.

TD Het is inderdaad ongewoon. Eigenlijk gek als je bedenkt dat Turks in het voortgezet onderwijs gewoon een moderne vreemde taal is zoals Frans en Duits. Voor die talen is het volstrekt normaal dat autochtone Nederlanders het geven. Aan de andere kant geven we er in het mvt-onderwijs de voorkeur aan, de doeltaal als voertaal te gebruiken. Daarvoor is een native speaker het meest geschikt. In die zin zijn Turkse docenten Turks geknipt voor hun vak. Elke mvt-docent zal erkennen dat je als niet-native geen partij bent voor een native speaker met zijn enorme kennis en vaardigheid. Maar een docent moet ook over didactische en pedagogische kwaliteiten beschikken en natuurlijk beschikt een moedertaalspreker daar niet automatisch over. In die zin is het

legitiem dat ik als niet-Turkse docent Turks dit vak doceer. Evengoed als het legitiem is dat autochtone docenten Frans of Engels doceren aan kinderen die die talen als moedertaal hebben.

Maar om een direct antwoord op je vraag te geven: ik vind het hartstikke leuk. Mijn roots liggen in het onderwijs. Ik ben onderwijzer geweest, heb een jaar of zeven in het speciaal onderwijs gewerkt, en later, tijdens mijn studie turkologie ook in het voortgezet onderwijs en op Volksuniversiteiten. Nu werk ik alweer tien jaar als toetsontwikkelaar op het Cito. Les geven op school zet je weer met beide benen op de grond. Ik zie nu de kinderen die in feite de afnemers zijn van de toetsen die ik ontwikkel.

Is het niet een achterhoedegevecht om juist in deze tijd met Turks te beginnen? Veel scholen overwegen het vak niet meer aan te bieden.

TD Dat heeft te maken met het feit dat de startsubsidie voor Turks en Arabisch in het vo met ingang van het komend schooljaar wordt stopgezet. Toch is dat gek want uit de naam 'startsubsidie' blijkt immers al dat de subsidie alleen voor een goede start van de vakken bedoeld was. Als scholen die de vakken jarenlang gegeven hebben en dus jarenlang geprofiteerd hebben van de subsidie het vak afschaffen zodra de subsidie stopt, hebben ze de vakken in feite nooit serieus genomen. Vakken in een vergelijkbare positie zoals Duits en Frans hebben toch ook geen subsidie. Het afschaffen van de subsidie voor Arabisch en Turks heeft ook een voordeel: de vakken worden uit het subsidiebehoeftige alloctonenhoekje gehaald en kunnen zich als volwaardig vak presenteren. Scholen die echt iets met de 'nieuwe schooltalen' willen kunnen zich ermee profileren. Voorwaarde vind ik wel dat de vakken ook echt een kans moeten krijgen. Daarom moet de onduidelijke en soms oneerlijke regelgeving verbeterd worden.

De sectie Arabisch/Turks van de VLLT is natuurlijk opgetogen over dit initiatief van de Gerardus Majellamavo. Overigens is onlangs bekend geworden dat er ook een ROC, het Novacollege in Haarlem, heeft besloten tot invoering van Arabisch en Turks. Aan een vergulde Ömer Konak, voorzitter van de sectie, vroeg ik hoe het nu zit met de stopzetting van extra gelden.

Dat geld kregen scholen tot het vorig schooljaar in het kader van de regeling Eigen Taal. Nu die regeling is stopgezet denken velen dat het afgelopen is met Turks en Arabisch in het vo. We krijgen veel verontruste docenten en scholen aan de lijn die dat denken. Maar zo zit het niet. Die regeling ging over moedertaalonderwijs, niet over moderne vreemde talenonderwijs. De scholen heb-

ben het geld kunnen gebruiken om Arabisch of Turks in te voeren. Nu zijn deze twee talen gewoon vreemde talen geworden, gelijkwaardig aan de andere talen. Dat is nu precies wat we willen: een gelijkwaardige plaats en waardering, of het nu gaat om Frans, Duits, Spaans, Russisch, Italiaans, Arabisch of Turks. Verder moeten de eindtermen gelden voor alle leerlingen, los van het criterium 'allochtoon' of 'eigen taal'. Om dit te realiseren moeten scholen creatief denken over het nodige budget. En er blijft extra geld nodig voor invoering van de nieuwe schooltalen in het vo. Onze sectie zal het initiatief nemen om daarvoor ondersteuning te vragen. ■

Onderwijs in allochtone talen

De Ministerraad heeft besloten om de Wet Onderwijs in Allochtone Levende Talen in te trekken. Voor deze beslissing worden twee argumenten genoemd: het belang van beheersing van de Nederlandse taal en de beoogde besparing op het budget. De regering verwacht vanaf 2005 structureel 71 miljoen Euro te kunnen besparen.

Onlangs ontvingen alle OALT-leerkrachten in het primair onderwijs een brief van hun bevoegd gezag, waarin werd meegedeeld dat de bekostiging van OALT zal worden stopgezet en dat zij daarom per 1 september 2004 ontslagen zullen worden.

Opvallend is dat eigen-taalonderwijs tegenover het leren van Nederlands is geplaatst. Dit is een zeer subjectief idee, maar het is een objectief feit dat het kabinet een soort onderwijs wil beëindigen dat sinds 1974 met verschillende doelen en op verschillende manieren wordt gegeven.

Eigen-taalonderwijs heeft een unieke ontstaansgeschiedenis in Nederland. In 1967 wordt door een aantal Spaanse ouders het initiatief genomen lessen Spaans te organiseren voor hun kinderen in Nederland. Kort daarna krijgt de toenmalige Stichting Buitenlandse Werknemers, subsidie van het toenmalige ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk voor deze lessen. Andere allochtone groepen nemen dit initiatief snel over. Het ministerie van Cultuur kan de subsidiering van de particuliere en buitenlandse initiatieven niet meer handhaven, omdat de doelgroep door de gezinshereniging sterk toegenomen is.

Het ministerie van O&W neemt in 1974 het initiatief over onder de naam Onderwijs in Eigentaal en Cultuur (OETC). OETC werd oorspronkelijk op basisscholen geïntroduceerd vanuit het perspectief van remigratie van allochtone gezinnen. In de loop van de jaren zeventig raakte het terugkeerperspectief echter steeds meer op de achtergrond en ontstond er een discussie over wisselende doelstellingen.

Het beleid richtte zich steeds meer op sociaal-economische achterstand. Het achterstandsperspectief heeft ook het onderwijsbeleid voor allochtone leerlingen sinds het begin van

de jaren zeventig gedomineerd. Scholen met veel kinderen uit gezinnen met een lage sociaal-economische positie kregen additionele middelen om achterstanden te bestrijden. Omdat allochtone kinderen vaak afkomstig zijn uit gezinnen met een lagere sociaal-economische positie dan autochtone kinderen, werd dit achterstandsperspectief nog versterkt.

In het rapport *Ceders in de tuin* (1992) van de Commissie Allochtone Leerlingen in het Onderwijs (ook bekend als de Commissie van Kemenade) wordt gepleit voor een benadering van OETC vanuit een cultuurperspectief in plaats van een achterstandsperspectief. Maar de wet OALT wijkt uiteindelijk op belangrijke onderdelen af van wat in *Ceders in de tuin* werd voorgestaan.

In de wet OALT wordt een zelfstandige en ondersteunende functie voor OALT onderscheiden in verschillende leerstadia van de basisschool en met een verschillende curriculumstatus: een ondersteunende functie voor het leren van Nederlands als tweede taal (NT2) voor groep 1 - 4 binnen schooltijd, en een zelfstandige functie voor groep 1 - 8 buiten schooltijd. Uit recente gegevens blijkt dat de laatste jaren 70% van het OALT-budget wordt gebruikt voor OALT binnen schooltijd voor groep 1 - 4, en dus moet bijdragen aan NT2-succes.

Wat wil het kabinet beëindigen? De zelfstandige OALT-lessen vinden buiten schooltijd plaatst. Deze lessen leggen geen beslag op de schooltijd en kunnen niet belemmerend werken voor het leren van de Nederlandse taal. De ondersteunende functie van OALT spreekt voor zichzelf. Tot nu toe is er niet één onderzoek dat aantoonde, dat eigen-taalonderwijs negatieve effecten heeft op het leren van Nederlands. Wel laten enkele beperkte onderzoeken zien dat als de kinderen bijvoorbeeld lessen in Turks als eigen taal volgen, dit een positief effect heeft op het Turks. Er zijn veel rapporten gepubliceerd over de kwaliteiten van OALT-lessen. Daarover valt te discussiëren. Er zouden docenten zijn die niet bekwaam zijn, maar dat tref je bijvoorbeeld ook aan bij wiskunde of Engels. De oplossing is